

... *It is a mongoose who is eaten up from nose to tail with curiosity.*

... Це мангуст, у якого від носика до кінчика хвоста, гризе безнастанна цікавість [6, с. 85].

Такий засіб вираження емоцій, як **повтор слів та виразів**, є теж характерним і для англійської, і для української мов (у казці Р. Кіплінга «Слоненя») :

...*his tall aunt the Ostrich spanked him with her hard, hard claw.*

... довгонога тітка Страусиха біла його за це своїми твердими-твердими кігтями [6, с. 67].

Емоційність у мові часто створюється за допомогою **інверсії**, а саме зворотним порядком слів, викликаним стилістичними або смисловими вимогами (у казці Р. Кіплінга «Ріккі Тікі Таві») :

... *All that day he spent roaming over the house.*

... Цілісінський день він тільки те й робив, що нишпорив по всіх кімнатах і кутках [6, с. 86].

Для вираження емоцій в англійській мові існують дуже різноманітні засоби на різних структурно-семантичних рівнях. При цьому головним завданням перекладача віднайти адекватні засоби відображення всієї палітри відтінків емоціональних почуттів та висловлювань героїв художніх творів.

Тема є надзвичайно актуальною та цікавою, потребує подальших досліджень.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Васютенко І. О. Вісник Житомирського державного університету. Випуск 58. Філологічні науки .
2. Власенко В., Яцик С. Емоційно – експресивні засоби та їх стилістичні функції.
3. Здражко А.Є. Переклад дитячої літератури : « Очуження» чи « Одомашнення» [Електронний ресурс] / Режим доступу: www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/Stling/2011_5_1/549_552.pdf
4. Зорівчак Р. Перекладна література для дітей як чинник формування особистості // Іноземна філологія / Р. Зорівчак. - К.: Український науковий збірник, 2007. - С. 3-9.
5. Ефимов А.И. Стилистика художественной речи. М.: Издательство Московського университета, 1961. – 520 с.
6. Кіплінг Р. Такі самі оповідки. – К.: Темпора, 2012. – 272с.;іл
7. Мосьпан Н.В. М 84 Семіолінгвістичний аспект українських перекладів казок Р. Кіплінга : монографія / Н. В. Мосьпан. – К. : “Освіта України”, 2011. – 279 с.
8. Ребрій О. В. Творчі виміри перекладу дитячої літератури
9. Усик Г. Н., Пагурець Е. І., Андросюк А. Л. Особенности перевода эмоционально окрашенных англоязычных высказываний.
10. Шаховский В. И. Категоризация эмоций в лексико-семантической системе (на материале английского языка) : дис.... доктора филол. наук : 10.02.04 / Шаховский Виктор Иванович. – М., 1988. – 402 с.

Бодзян Р.

Науковий керівник – доц. Кравець С.В.

ШЛЯХИ ТА СПЕЦИФІКА ВИБОРУ ТРАНСФОРМАЦІЙ ПРИ ЗДІЙСНЕННІ ПЕРЕКЛАДУ НАЗВ КІНОФІЛЬМІВ

Переклад являє собою важливу складову розвитку та функціонування культури. У теоретичному плані нове трактування поняття «культура» отримало подальший розвиток у двох напрямках. З одного боку, почала формуватися нова наукова дисципліна «культурологія» як важлива частина глобальної науки про людину. З іншого боку, традиційна проблема «мова і культура» отримала нову значущість і масштабність. Мова як знаряддя вербальної комунікації є найважливішою частиною культури, і всі особливості його структури і функціонування можуть вважатися проявами культури відповідного мовного(або етнічного) колективу [8, с. 41].

У дослідженні перекладацької діяльності важливими чинниками є особливості мови, прямо або опосередковано зумовлені культурою носіїв мови [4, с. 64]. Подібні особливості можуть виявлятися на різних рівнях мовної структури, у правилах вербальної комунікації, у способах опису позамовної реальності. Легко демонструється соціально-культурна детермінованість словникового складу мови.

Дослідники вважають, що переклад назв фільмів можна порівняти з перекладом афоризмів та прислів'їв, тому що вони мають схожі текстові ознаки і принципово схожий підхід до перекладу [1, с. 242]. Серед великої кількості засобів здійснення перекладу потрібно використовувати лише ту, яка необхідна для найбільшого наближення назви-перекладу до оригіналу, враховуючи такі важливі критерії, як структура, виразність та інформативність. Отож, процес передачі назви кінострічки варто починати із комплексного аналізу загального сюжету картини та зіставлення його з назвою, виявивши мету її використання. Тільки за такої умови можна зрозуміти, який засіб мови перекладу повинен бути використаний. За статистикою, найбільш поширеною трансформацією при перекладі виступає модифікація, що надає перекладачеві певної свободи та простору для творчого підходу [2, с. 174]. Ще одна спільна риса між художньою літературою та фільмами в тому, що їхні назви майже ніколи не містять слів з однозначною співвіднесеністю, оскільки їх змістовний бік характеризується надзвичайною узагальненістю. Лише назви, що є особистими іменами, топонімами та термінами, передбачають переклад за допомогою однозначного еквіваленту [1, с. 244].

Ю.М. Лотман у своїй роботі «Семіотика кіно та кіномистецтва» зазначив: «Фактично уся історія кіно як мистецтва – череда відкриттів, які мали за мету зігнання автоматизму з усіх ланцюгів, які підлягають художньому вивченню. Кіно перемогло рухому фотографію, зробило її активним засобом пізнання дійсності. Відтворюваний ним світ – одночасно й сам об'єкт, і модель цього об'єкту» [7, с. 22].

Крім того, при здійсненні передачі назв іноземних фільмів на українську мову виникає проблема через полісемію англійської мови. У разі виникнення таких складнощів важливу роль відіграє контекст. У мовознавстві виділяється вузький та широкий контекст. Під час перекладу назв художніх фільмів перекладачі спираються на широкий контекст, який охоплює весь фільм у цілому [5, с. 33].

Незважаючи на те, на що спирається перекладач під час перекладу назви фільму, існує три етапи-стратегії перекладу назв англійських художніх фільмів: прямий переклад, трансформація назви, тобто використання перекладацьких трансформацій, та заміна назви фільму [6, с. 54].

Культура поділяється на масову і елітарну. Так і кінематограф ділиться на класи. Виділяють 2 класу кіно: клас «А» і клас «В»

Кіно класу «А» (англ. A-movie) часто розуміють як щось велике, значне. Раніше до кіно класу «А» відносилася тільки продукція найбільших студій Голлівуду, так званих «мейджорів» (до них зараховують до сих пір «Уорнер Бразерс», «Коламбія Пікчерз», «XX століття - Фокс», «Парамаунт», «Буена Віста», що включає в себе компанію Уолта Діснея. Всі фільми дрібних незалежних компаній, що визначаються терміном «інді» (незалежні), включалися в категорію «Б». Таким чином, до класу «А» останнім часом найкраще відносити те, що виходить в прокат в кінотеатрах і має збори.

Правильний вибір трансформації при перекладі назви фільму – це перший крок до успішності самого фільму. Більшість кінофільмів – це не лише культурний феномен, який відображає соціокультурні пріоритети суспільства, але й засіб формування картини світу, як окремої особистості так і лінгво-культурного суспільства в цілому. Дуже часто саме фільми стають чи не єдиним джерелом та засобом створення обліку іншої культури. Прикладом цього можуть бути американські кінофільми, за допомогою яких ми можемо побачити картину американського способу життя, особливості міжособистісних відносин, систем цінностей та інших речей. У перекладацьких дослідженнях визнано, що трансформації при перекладі обумовлені різними факторами. За останні часи трансформації досліджуються з позиції особливостей когнітивних процесів, специфіки картини світу, яка відображається в різних жанрах фільмів. Саме тому правильний вибір трансформації може донести до глядача певну частку насиченості інформацією, а саме – назву. Вдалих переклад допоможе зрозуміти загальну сюжетну лінію та викликати достатньо заінтригованості, необхідної для виникнення бажання переглянути певну кінострічку.

Існує багато класифікацій засобів трансформації. Професор В.Н. Комісаров виділяє такі типи лексико-семантичних трансформацій:

- конкретизація (коли слова в англійській мові мають більш ширше семантичне значення і не мають конкретного еквіваленту в українській мові);

- генералізація (коли вужче семантичне значення замінюється більш ширшим);
- смисловий розвиток (переклад завдяки контекстуальній та логічній зміні предмета, процесу або ознаки);
  - антонімічний переклад (переклад за допомогою слова з протилежним значенням до слова, що вживається в оригіналі);
  - додавання слів під час перекладу задля пояснення;
  - пропуск слів під час перекладу;
  - компенсація (передача змістового значення не тими засобами, що були застосовані в оригіналі) [3, с. 176–185].

Чимало людей цілком переконані у тому, що фільми потрібно дивитися тільки в оригіналі. І в цьому є раціональне зерно, адже недоліки перекладу та дубляжу часто позбавляють глядача щонайменше автентичних жанрів, а іноді і зовсім змінюють суть показуваного. Ще більшою проблемою постає переклад назв фільмів, зокрема, невдалі адаптації чи вибір недоцільної трансформації.

При смисловій адаптації важливо не відхилятися від оригіналу і не «перестаратися» із творчою адаптацією назви. Наприклад, фільм «In her shoes» (дослівно «В її шкірі») переклали як «Подалі від тебе», хоча ближче до оригіналу було б «На її місці». В перекладі «Public Enemy», який звучить як «Джонні Д» висхідний смисл взагалі втрачений, а назва не дає глядачу ніякої інформації. В назві «Доказ смерті» – «Death Proof», перекладач притримується майже дослівного перекладу, хоча після перегляду фільму його краще було б перекласти як «Той, кого не можна вбити».

Крім того використовується засіб опущення. Наприклад, «Three Burial of Melquiades Estrada» в українському перекладі отримало назву «Три могили». Якби перекладач залишив ім'я Мельхіадес, а ще й прізвище Естрада, то назва стала б надто важкою, крім того не несла б ніякої інформації, а лише створювала б труднощі для розуміння. Ще один приклад, це переклад фільму «A Love Song for Bobby Long» як «Любовна лихорадка», де ім'я героя в перекладі опустили і повністю трансформували назву. Наскільки виправданий такий вибір стратегії сказати важко.

Важливою складовою адаптації фільмів є його жанрова адаптація. Серед стратегій перекладу жанрова адаптація набирає все більших обсягів та популярності. Наприклад, «Gun Shy» – «Супершпигун». Мелодрама «Declare Noaige» (дослівно «Об'ява розкладу») в українському прокаті відома як «Історія кохання». Назва детективу «City by the Sea» в українському перекладі адаптовано до жанру – «Остання справа Ламарк», а назва фільму жахів «She Creature» в українському перекладі більше відповідає «жахливому» жанру: «Страхіття з безодні».

У багатьох випадках еквівалентне відтворення змісту оригіналу здійснює і передачу прагматичного потенціалу перекладу. Проте присутність рецептора перекладу у іншій мові, культурі приводить до того, що еквівалентний переклад стає прагматично неадекватним. В цьому випадку перекладачу потрібно здійснювати прагматичну адаптацію перекладу, додаючи у текст необхідні зміни. У перекладацькій практиці найбільш часто використовують чотири типи прагматичної адаптації.

Всі чотири типи адаптації застосовуються при перекладі назв фільмів. В даному випадку вони поєднуються із жанровою адаптацією. Наприклад, переклад фільму «Діамантовий поліцейський». Оригінальна назва в англійській мові передбачає щось рухливе, тому ближче до оригіналу було б «Сплеск блискавки» від оригіналу «Blue Streak». Це приклад третього типу адаптації, де перекладач вирішив напряму вказати глядачам на зміст стрічки. Крім того перекладач намагався не просто назву, але забезпечити аналогічне оригіналу враження та вплив на глядачів. Наступний приклад фільм «Dead Snow», який переклали як «Операція «Мертвий сніг»». Це приклад першого типу адаптації, оскільки окрім додавання слова «операція», перекладач залишив оригінальну назву. Ще одним прикладом першого типу адаптації є фільм «Чудовий собака» – «Cool Dog». Переклад здійснений дуже точно. Перекладач змінив слово «cool» таким еквівалентом, оскільки для реципієнта слово «крутий» не асоціюватиметься зі словом «собака». Перекладач використав стилістичний прийом заміни. У назві «Професіонали» – «San-Antonio» перекладач вирішив повністю змінити висхідну назву, спираючись на зміст

самого фільму, де розповідається про поліцейських, одного з яких звати Сан Антоніо. Це третій тип адаптації. Фільм «Свідок на весіллі» це український відповідник для «The Best Man», але існує ще один варіант – «Дружба». І це перший тип прагматичної адаптації. У перекладі фільму «Kazaam» – «Джина викликали?» перекладач повністю змінив назву при перекладі, використавши заміну, в той час коли сама назва фільму носить назву джина. Цей фільм став популярним, мабуть, через вдалий переклад. Такий переклад відноситься до третього типу адаптації. В прикладі перекладу фільму «Єва: Штучний розум» – «Eva» перекладач доповнює назву інформацією з фільму задля загального розуміння картини, використавши прийом додавання, і відносить його до першого типу адаптації. Переклад назви «Роби як треба» – «Do the Right Thing» здійснений за допомогою прийому смислової заміни, так як дослівна назва перекладається як «Роби правильну річ». Проте слова «right thing» перекладач вирішив перекласти словосполученням «як треба», тобто правильно, що відноситься до першого типу адаптації. В перекладі назви «Дика штучка» – «Wild Target» перекладач фільму використав прийом додавання, опустивши слово «target», яке перекладається як «ціль» або «мішень» і додав в перекладі слову «штучка», що відповідає змісту фільму. Проте слово «target» несло собою певну інформацію. Згідно з сюжетом, фільм про вбивцю, який влюбився в свою жертву. Цей переклад можна віднести до третього типу адаптації.

Розглянемо ще декілька прикладів перекладу назв фільмів і чому перекладач вибрав саме таку назву. «Стильна штучка» – «Sweet home Alabama», незрозуміло, чим назва «Стильна штучка», цікавіша ніж «Дім рідний Алабама».

«Minority report» – «Особлива думка», що могло б бути перекладено як «Думка меншості».

Отже, основним методом нашого дослідження був аналіз назв кінофільмів, тобто аналіз форми та змісту назви у перекладі і як вона співпадає із назвою оригіналу. Зіставляючи обидва варіанти, ми виявили різноманітні перекладацькі трансформації та способи передачі назв, зокрема, додавання, опущення, заміна. Ці трансформації мають місце бути у випадку неможливості перекласти назву фільму, здійснивши дослівний переклад. Крім того, ми визначали, що переклад назв кінофільмів дуже часто здійснюється за допомогою смислової, жанрової та прагматичної адаптації.

Дана проблематика дозволяє проводити подальші дослідження даного явища, що забезпечуватиме досягнення високого рівня адекватності перекладу, а також формування соціокультурного аспекту художнього перекладу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Алексеева И. С. Профессиональный тренинг переводчика : учеб. пособие. – СПб. : Союз, 2005. – 288 с.
2. Антропова А. В. Названия американских и российских кинофильмов: сопоставительная характеристика и проблемы перевода : дис. ... канд. филол. наук : 10.02.20 / А. В. Антропова. – Екатеринбург, 2008. – 217 с.
3. Комиссаров В.Н. Слово о переводе. – М.: Международные отношения, 1973.
4. Комиссаров В. Н. Современное переводоведение. – М.: ЭТС, 2001. – 424 с.
5. Комиссаров В.Н. Теория перевода (лингвистические аспекты) / В. Н. Комиссаров. – М.: Высшая школа, 1990. – 253 с.
6. Ламзина А.В. Заглавие // Введение в литературоведение / А. В. Ламзина. – М.: Высшая школа, 1999. – 204 с.
7. Лотман Ю.М. Семиотика кино и проблемы киноэстетики / Ю. М. Лотман. – Таллин: Ээсти Раамат, 1973. – 122 с.
8. Маслова В. А. Лингвокультурология: Учеб. пособие для студ. высш. учеб. заведений. – М.: Издательский центр «Академия», 2001. – 208с.

Дзьоба А.

Науковий керівник – доц. Панченко В. В.